

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Jakie zmiany dla sektora bankowego w Europie w świetle nowych przepisów finansowych?” (opinia z inicjatywy własnej)

(2012/C 299/02)

Sprawozdawca: **Anna NIETYKSZA**Współsprawozdawca: **Pierre GENDRE**

Dnia 14 lipca 2011 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie:

„*Jakie zmiany dla sektora bankowego w Europie w świetle nowych przepisów finansowych?*”.

Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 11 czerwca 2012 r.

Na 482. sesji plenarnej w dniach 11–12 lipca 2012 r. (posiedzenie z 12 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 135 do 2 – 5 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Podstawową funkcją sektora bankowego, który reprezentuje średnio 5 % PKB UE, powinno być finansowanie gospodarki realnej, zwłaszcza innowacyjnych przedsiębiorstw, wzrostu małych i średnich przedsiębiorstw, będących motorem europejskiej gospodarki, oraz zabezpieczanie oszczędności deponentów.

1.2 EKES z zadowoleniem przyjmuje wysiłki Komisji Europejskiej i państw członkowskich zmierzające do umocnienia sektora bankowego i zapobiegania ponownym kryzysom finansowym poprzez ograniczenie ryzyka i łagodzenie jego skutków.

1.3 EKES uważa, że należy wyciągnąć wnioski z niedawnych kryzysów gospodarczych i finansowych i przyjąć nowe podejście z myślą o skuteczniejszym nadzorze ze strony organów krajowych, europejskich i międzynarodowych oraz o zwiększeniu odpowiedzialności instytucji finansowych.

1.4 EKES popiera środki mające na celu wzmocnienie struktury kapitałowej banków i ich zdolności do finansowania gospodarki oraz przestrzega zarządy banków przed pokusą poszukiwania bardzo krótkoterminowych zysków i podejmowania działań spekulacyjnych, które destabilizują rynki.

Należy jasno określić zasady odpowiedzialności osób zarządzających bankami oraz krajowych, europejskich i wewnętrznych organów nadzoru bankowego, aby promować etyczne postępowanie oparte na przejrzystych regulacjach.

1.5 EKES zwraca uwagę na trudności wynikające z nagromadzenia środków regulacyjnych oraz na wyzwania, jakim 8 tys. europejskich banków musi stawić czoła, by finansować gospodarkę w sytuacji niekorzystnej koniunktury gospodarczej w Europie, w obliczu kryzysu zadłużenia, którego skala i następstwa nie są jeszcze znane.

1.6 Banki europejskie stają w obliczu większej konkurencji ze strony banków, które mają siedziby w krajach trzecich i nie podlegają takim samym ograniczeniom prawnym i regulacyjnym jak w Europie.

1.7 Środki zmierzające do wzmocnienia struktury kapitału przewidują utrzymywanie wyższych poziomów kapitału własnego o lepszej jakości, zwiększone pokrycie ryzyka, wprowadzenie wskaźnika dźwigni oraz nowe podejście do płynności. Mogą one mieć wpływ na bilanse banków i spowodować znaczny spadek ich rentowności.

1.8 W konsekwencji banki skłaniają się do tego, aby ograniczać skalę działalności w celu umocnienia się, orientować się na bardziej dochodowe działania oraz ograniczać ofertę usług finansowych w celu wzmocnienia kontroli nad ekspozycją na ryzyko.

Istnieją głosy mówiące o konieczności powrotu do pierwotnej funkcji banków, polegającej na przyjmowaniu depozytów klientów, ochronie oszczędzających i finansowaniu gospodarki realnej.

1.9 Zdaniem EKES-u pożądanym wydaje się stopniowy powrót do rozdziału między bankowością komercyjną a bankowością finansową i inwestycyjną. Obecny światowy kryzys pokazuje, że zglobalizowany system finansowy oparty na nieograniczonej liberalizacji zawiera w sobie ryzyko utraty kontroli nad sytuacją, związane z niewłaściwym korzystaniem z tej wolności przez rynki.

— Zbyt duża skala wielonarodowych grup finansowych znacznie utrudnia zarządzanie nimi, ich nadzorowanie przez organy kontroli i ocenę przez agencje ratingowe, do tego stopnia, że procesy te stały się mało wiarygodne.

— Instrumenty finansowe wymknęły się spod kontroli. Nie chodzi o to, by sprzeciwić się samej zasadzie innowacji finansowych, jednak jest nie do przyjęcia, by produkt finansowy mógł znajdować się w swobodnym obiegu na rynku międzynarodowym na zasadach nie w pełni przejrzystych, podczas gdy nikt nie wiedziałby, jakie ryzyko się z nim wiąże ani kto jest zań ostatecznie odpowiedzialny.

1.10 Nowe wymogi kapitałowe, a zwłaszcza podwyższenie do 9 % współczynnika adekwatności kapitałowej zabezpieczonego kapitałem najwyższej jakości – przewidziane z dniem 30 czerwca 2012 r. w odniesieniu do 60 banków mających charakter systemowy, zaś między rokiem 2015 a końcem 2018 r. w odniesieniu do pozostałych banków – mogą mieć szkodliwe skutki dla banków lokalnych i banków spółdzielczych, które są bardziej przyjazne dla MŚP i mikroprzedsiębiorstw. Wymogi kapitałowe nie powinny być dyskryminujące dla jakiegokolwiek grupy banków.

1.11 Jeśli banki będą miały trudności ze zdobyciem kapitału, utrudni to MŚP uzyskiwanie niezbędnego finansowania. Należy unikać ograniczenia akcji kredytowej i wzrostu kosztów bankowych. Komitet apeluje do Komisji Europejskiej, Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego oraz krajowych organów nadzoru, by zadbały o dopasowanie buforów kapitałowych wymaganych od małych banków do reprezentowanego przez nie modelu działalności.

1.12 Wymogi ostrożnościowe już teraz powodują ograniczenie akcji kredytowej i podrożenie kredytów dla małych przedsiębiorstw, zwłaszcza nowo zakładanych, dla przedsiębiorstw innowacyjnych i dla tych, które charakteryzuje wyższe ryzyko. UE nie będzie mogła osiągnąć celów strategii „Europa 2020”, agendy cyfrowej, „Europe Cloud Active”, planu działania w dziedzinie energii na rok 2050 czy programu „Small Business Act”, jeśli udział finansowania przeznaczonego dla małych i średnich przedsiębiorstw ulegnie zmniejszeniu wskutek zastosowania nowych środków ostrożnościowych.

EKES wzywa Komisję do uważnego monitorowania rozwoju sytuacji w dziedzinie kredytów i kosztów bankowych dla przedsiębiorstw i dla osób indywidualnych.

1.13 Środki zmierzające do zwiększenia skuteczności nadzoru sprawowanego nad rynkami przez organy krajowe, europejskie i międzynarodowe będą miały daleko idące konsekwencje dla organizacji banków i ich kontroli wewnętrznej. Ich wynikiem będzie zwiększenie odpowiedzialności zarządu oraz obowiązek przeprowadzania uważniejszej oceny stopy zwrotu z kapitału własnego i lepszego zarządzania ryzykiem. Banki będą musiały opracowywać prognozy sprzedaży, strategię rozwoju produktów i portfeli bankowych, biorąc pod uwagę ich dochodowość i oceniając zdolność absorpcji kapitału. Pociągnie to za sobą reorganizację struktur idącą w kierunku wzrostu znaczenia działu IT, działów kontroli ryzyka i zarządzania nim oraz zwiększenia zatrudnienia w tych departamentach – wszystko to zaś kosztem innych, bardziej tradycyjnych działów.

1.14 Banki w UE zatrudniają ponad 3 mln pracowników, z których znakomita większość zajmuje się bankowością detaliczną. Od początku roku 2011 zlikwidowano ponad 150 tys. miejsc pracy i zamknięto liczne filie banków. Różne prognozy mówią o likwidacji kolejnych 100 tys. miejsc pracy w 2012 r. EKES wzywa Komisję do podjęcia działań na rzecz poprawy dialogu społecznego w tym sektorze i do rozwijania konsultacji z partnerami społecznymi w sprawie inicjatyw oddziałujących na rozwój tego sektora.

1.15 EKES pragnąłby, aby przy wdrażaniu nowych przepisów uwzględniono zróżnicowanie sytuacji w państwach członkowskich UE, zwłaszcza nowych, w których rynki kredytowe nie osiągnęły jeszcze pełnego potencjału i w których większość banków znajduje się w rękach wielkich europejskich i światowych grup bankowych. Aby poprawić swoje zestawienia bilansowe oraz sprostać nowym wymogom, grupy te mogą nie oprzeć się pokusie transferu środków ze spółek zależnych i ograniczenia inwestycji, co w znacznym stopniu pogorszyłoby finansowanie gospodarek tych krajów. EKES przypomina w tym kontekście o wynikającym z inicjatywy wiedeńskiej zobowiązaniu do niewycofywania aktywów płynnych. Niezbędna jest także ochrona pewnych specyficznych modeli bankowości, takich jak banki spółdzielcze w Niemczech i w Polsce. Sektor ten liczy ponad 300 banków w samej tylko Polsce, a jego głęboka reforma, której konieczność wynika z nowych przepisów, będzie niemożliwa do przeprowadzenia bez okresu przejściowego.

1.16 Procesowi harmonizacji powinno koniecznie towarzyszyć wzmocnienie kompetencji Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego. EKES przypomina, że swoboda przepływu kapitału została zagwarantowana na poziomie europejskim, podczas gdy kwestie bezpieczeństwa depozytów i wypłacalności banków należą do kompetencji organów krajowych. Sytuacja na rynku kredytowym przedstawia się w sposób zróżnicowany w poszczególnych państwach członkowskich. W krajach, w których rynek ten nie jest wystarczająco dobrze rozwinięty, zbyt szybkie zwiększanie poziomu zadłużenia może doprowadzić do powstania bańki spekulacyjnej. Jeśli zasady ostrożnościowe zostaną jednolicie wdrożone na poziomie europejskim, ograniczenia krajowe nie będą mogły w porę reagować. Jednak zgłoszona przez wielu decydentów europejskich propozycja stworzenia Europejskiej Unii Bankowej, by ustanowić na szczeblu europejskim nadzór nad bankami o znaczeniu systemowym i gwarancję depozytów w wypadku bankructwa, powinna zostać wzięta pod uwagę.

1.17 W kontekście globalnym, europejskim bankom grozi utrata konkurencyjności w stosunku do rywali. W przypadku banków poszukujących dodatkowego zasilenia kapitału własnego, większość dostępnych środków znajduje się w rękach państwowych funduszy i banków w Azji i na Bliskim Wschodzie. Powoduje to realne zagrożenie, iż struktura własności europejskiego systemu bankowego wymknie się spod kontroli państw członkowskich UE. Z tego względu EKES wzywa organy europejskie do nasilenia starań, które doprowadziłyby do stosowania takich samych zasad ostrożnościowych na poziomie międzynarodowym, z myślą o wprowadzeniu rzeczywistych uregulowań w skali globalnej.

1.18 Nowe technologie informacyjne: e-banking, bankowość domowa (*home-banking*), bezpieczne operacje internetowe (podpis elektroniczny) czy chmury obliczeniowe (*cloud computing*), już obecnie rewolucjonizują tradycyjne usługi bankowe. Banki staną w obliczu trudnego zadania: będą musiały kredytować gospodarkę realną, a zarazem stawić czoła problemowi wyższych kosztów finansowania w związku z wprowadzeniem nowych technologii, uzyskując niższą rentowność. Zdaniem EKES-u w okresie tych głębokich przemian wszystkie podmioty sektora bankowego będą wymagać wsparcia i pomocy.

2. Wstęp

2.1 Kryzys finansowy i jego następstwa dla gospodarki skłoniły rządy i organy finansowe do zastanowienia się nad fundamentalnymi przyczynami upadku systemu finansowego uznanego za oparty na trwałych podstawach, właściwie uregulowany i skutecznie kontrolowany.

2.2 Pierwsze środki o charakterze finansowym i walutowym (znacząca obniżka podstawowych stóp procentowych, płynność, pomoc państwa) zostały podjęte w trybie pilnym. Celem środków bardziej długoterminowych było wzmocnienie struktury rynków i uniknięcie kryzysów systemowych w przyszłości, stąd ich charakter regulacyjny, ostrożnościowy czy fiskalny. Organizacje ponadnarodowe – MFW, G-20, Bank Rozrachunków Międzynarodowych, Komisja – przyjęły postawę otwartą na współpracę, jednak towarzyszyły temu rozbieżności poglądów.

2.3 Od czasu kryzysu z roku 2008 r. UE przyjęła ponad 50 środków ustawodawczych. Reformy zostały w 99 % zatwierdzone do końca 2011 r. i wejdą w życie w 2013 r., z wyjątkiem współczynnika kapitałowego kapitału Tier I, który ma być przestrzegany od 30 czerwca 2012 r. przez 60 banków uznawanych za systemowe. Pozostałe reformy mają wejść w życie w latach 2015–2018.

2.4 Trzecie porozumienie bazylejskie, opublikowane w listopadzie 2010 r., wymaga, by banki posiadały większe fundusze własne o lepszej jakości, tak aby były odporne na przyszłe kryzysy, w szczególności zaś przewiduje:

- by posiadały komponent akcji zwykłych na poziomie 4,5 % i podstawowego kapitału własnego T1 na poziomie 6 % aktywów ważonych ryzykiem;
- obowiązkowy bufor zabezpieczający na poziomie 2,5 %;
- fakultatywny bufor antycykliczny, który pozwala krajowym organom regulacyjnym wymagać do 2,5 % dodatkowego kapitału własnego w okresach wzrostu akcji kredytowej.

Pakiet Bazylea III wprowadza minimalny wskaźnik dźwigni na poziomie 3 % i dwa obowiązkowe wskaźniki płynności: wskaźnik płynności krótkoterminowej, który wymaga, by bank posiadał płynne aktywa wysokiej jakości na pokrycie swojego zapotrzebowania na płynność na okres 30 dni; oraz wskaźnik płynności długoterminowej równy minimalnej kwocie stałych środków, wyższej od zapotrzebowania na płynność w ciągu roku.

2.4.1 Komisja Europejska przedstawiła w lipcu 2011 r. propozycje dotyczące przetransponowania pakietu Bazylea III na dyrektywę w sprawie wymogów kapitałowych IV, aby wzmocnić europejski sektor bankowy, a zarazem w dalszym ciągu zachęcać banki do finansowania wzrostu gospodarczego. Niemniej jednak Komisja nie podjęła żadnej konkretnej inicjatywy zmierzającej do pobudzenia akcji kredytowej.

2.5 Celem jest zachęcenie banków do posiadania większego kapitału własnego, tak aby były one odporne na kryzysy, jak również zaproponowanie organom nadzorczym nowego systemu nadzorowania banków oraz podejmowania działań w wypadku stwierdzenia zagrożień.

2.6 Dyrektywa dotycząca wymogów kapitałowych (CRD IV) obejmuje dziedziny regulowane przez obowiązującą dyrektywę w sprawie wymogów kapitałowych, jednak powinna zostać przetransponowana w sposób odpowiednio dostosowany do specyfiki każdego państwa członkowskiego.

2.7 Mimo że przyjęte zasady powstawały z opóźnieniem i nie są doskonałe, postęp w kierunku nowych uregulowań jest faktem, choć pewne pytania wciąż pozostają bez odpowiedzi:

- Czy nowe uregulowania obejmują wszystkie praktyki finansowe na poziomie światowym?
- Czy po zakończeniu regulacji rynków będzie można mieć zaufanie do skuteczności nadzoru?
- Czy nowe zasady wpłyną na sytuację (struktury, konsolidacja, metody dystrybucji, personel) europejskiego sektora bankowego, liczącego 8 000 banków, i jego zachowanie w odniesieniu do finansowania gospodarki (kredyty dla przedsiębiorstw, organów władz, osób fizycznych) i czy je zmienia?

3. Niekorzystna koniunktura finansowa i gospodarcza

3.1 Obecnie banki w Europie muszą stawić czoła nagłym zmianom przepisów i gwałtownym wahaniom koniunktury, które rodzą obawy co do zdolności banków do odgrywania ich roli w finansowaniu gospodarki w momencie, gdy sytuacja gospodarki pogorszyła się w następstwie kryzysu zadłużenia, który szczególnie silnie dotknął strefę euro.

3.2 W następstwie wdrożenia przepisów przyjętych przez Bazylejski Komitet Nadzoru (Bazylea III) banki są zobowiązane do wzmocnienia swojego kapitału własnego, przestrzegania bardzo wysokich wskaźników płynności długoterminowej (wskaźniki stabilności finansowania netto) oraz utworzenia kapitału ostrożnościowego.

3.3 Testy warunków skrajnych, którym banki zostały poddane w dwóch fazach, nie wyeliminowały wątpliwości co do tego, jakie byłyby skutki niewypłacalności jednego lub kilku państw członkowskich strefy euro.

3.4 W międzynarodowej społeczności finansowej wytworzył się klimat nieufności, który spowodował problemy związane z płynnością na rynku międzybankowym i sprawił, że banki zaczęły się koncentrować na najpewniejszych lokatach kapitału.

3.5 W tej sytuacji EBC interweniował dwukrotnie i zaofiarował sektorowi bankowemu łączną zdolność finansowania na poziomie 1 000 mld euro z oprocentowaniem wynoszącym 1 % i z 3-letnim terminem zapadalności. Krok ten był niezbędny, aby odbudować zaufanie na rynku międzybankowym i utrzymać wolumen kredytów w gospodarce. Niemniej jednak znaczna część tych funduszy została ponownie zdeponowana w EBC, inną zaś przeznaczono na wykup zadłużenia publicznego. EKES jest zdania, że EBC powinien stworzyć odpowiedni mechanizm, który pozwoli poznać, jak wykorzystywane są te środki.

3.6 Coraz bardziej nagląca staje się konieczność dokapitalizowania banków kwotą szacowaną przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego na ponad 100 mld euro.

3.7 Coraz surowsze są zasady udzielania kredytów przedsiębiorstwom, zwłaszcza MŚP i samorządom terytorialnym, a także klientom prywatnym. Ponadto banki skrupulatnie badają związane z tym ryzyko, co w konsekwencji podwyższa koszty takiego finansowania. Zarazem przedsiębiorstwa mają coraz większe trudności z alternatywnym pozyskiwaniem środków za pośrednictwem rynków finansowych. Sytuacja ta, związana z polityką oszczędności budżetowych, podsyca prognozy niewielkiego lub zerowego wzrostu – z rzadkimi wyjątkami – na rok 2012 dla całej Unii Europejskiej.

4. Nadzór nad sektorem bankowym i regulacje dotyczące tego sektora

4.1 W tym kontekście należy koniecznie przypomnieć kryzys *subprime*: sygnały zapowiadające jego rychły wybuch powinny były wzbudzić czujność organów nadzoru. Nikt nie wątpił w pewność inwestycji, która przynosiła zyski bankierom i ich klientom. A jednak już w 2002 r. Federalna Korporacja Ubezpieczeń Depozytów (Federal Deposit Insurance Corporation – FDIC) ostrzegała przed tymi produktami finansowymi. W latach 2002–2006 system rezerwy federalnej Stanów Zjednoczonych (Federal Reserve) nie podjął jednak żadnych działań.

4.2 Upadku banku Lehman Brothers dałoby się uniknąć, gdyby organy nadzoru w porę dostrzegły jego poważne problemy z płynnością. Niebezpieczeństwo, jakie stanowiły kredyty hipoteczne udzielane na 100 % wartości zabezpieczenia i sprzedawane dalej w „pakietach” przez pośredników finansowych, umknęło uwadze organów nadzoru. Aby uniknąć nowych kryzysów, trzeba ustanowić mechanizmy osobistej odpowiedzialności osób zarządzających instytucjami finansowymi za brak właściwego nadzoru.

4.3 Jeśli prawdą jest, że kryzys wybuchł z powodu zbyt złożonych produktów, zwanych „toksycznymi”, to prawdą jest również, że organy nadzoru mogły być, na podstawie istniejącej regulacji, zakazać ich tworzenia czy wprowadzania do obiegu.

Nowe przepisy nie będą mogły z całkowitą pewnością zagwarantować, że uda się uniknąć nowego kryzysu, jeśli organy nadzoru nie będą miały wystarczających środków, by wykonywać swoje zadania, oraz jeśli kontrole wewnętrzne pozostaną nieskuteczne.

4.4 W obliczu liberalizacji rynków finansowych rządy powinny dotrzymać swoich zobowiązań międzynarodowych dotyczących współpracy, aby nie dopuścić do sytuacji, w której na różnych obszarach obowiązywałyby różne uregulowania.

4.5 Nowe regulacje powinny opierać się na następujących zasadach:

- a) dostęp do wykonywania zawodu w sektorze bankowym może być otwarty, jednak należy znacznie skuteczniej i bardziej rygorystycznie kontrolować osoby i źródła pochodzenia kapitału;
- b) pracownicy zajmujący się operacjami finansowymi muszą posiadać zezwolenie, podlegać przepisom i nadzorowi; trzeba wyeliminować sektor parabankowy i równoległy system bankowy (*shadow banking*);
- c) nowe produkty finansowe powinny podlegać zezwoleniom i kontroli ze strony krajowych i europejskich organów nadzoru bankowego.

4.6 Działalność organów nadzoru powinna podlegać okresowej ocenie przez niezależną strukturę złożoną z ekspertów niewykonujących już żadnych obowiązków zawodowych w sektorze finansowym. W ocenie tej należy położyć nacisk w szczególności na to, jaki jest wpływ decyzji tych organów na zarządzanie bankami.

5. Jakie zmiany dla sektora bankowego w Europie?

5.1 Banki podlegają obecnie silnej presji, gdyż muszą ponownie zdefiniować swój model działalności w związku z nowymi przepisami. Łączne skutki przepisów oraz niekorzystnej koniunktury finansowej i gospodarczej były następujące:

- wzmocnienie struktury kapitału wszystkich instytucji finansowych, z których większość już przestrzega współczynnika Tier I; będą one miały tendencję do redukcji skali swojego bilansu, tak by stawać się silniejszymi (przypis: badanie KPMG, grudzień 2011 r., „*Evolving Banking Regulations, A long journey ahead – the outlook for 2012*”);
- skutek przyjęcia pakietu Bazylea III i wprowadzenia obowiązku przestrzegania wskaźnika stabilnego finansowania netto (NSFR) w okresie dłuższym niż miesiąc i wskaźnika pokrycia płynności (LCR) w okresie krótszym niż miesiąc odnotowano wzrost zapotrzebowania na fundusze własne oraz potrzeby utrzymania nadwyżki płynności, w niektórych wypadkach czterokrotnie wyższej niż minimalne zapotrzebowanie banków na płynność; środki te będą miały negatywny wpływ na wyniki finansowe i spowodują zmniejszenie bilansów banków;
- trudności ze zwiększaniem portfeli kredytowych w okresach wzrostu gospodarczego z powodu bufora antycyklicznego; mimo wysokiego popytu na kredyty banki będą musiały stawić czoła podwyższeniu współczynnika adekwatności kapitałowej; portfele kredytowe muszą zachowywać ten bufor na żądanie organów nadzoru; ustalony przez krajowe organy nadzoru bufor płynności może sięgać nawet 2,5 % wymogów kapitałowych;

5.2 Wszystko to pociąga za sobą:

5.2.1 znaczny spadek stopy zwrotu z kapitału własnego (ROE) w sektorze bankowym, wynoszący od 10 % do 30 % w skrajnym wypadku, co ogranicza zainteresowanie inwestorów tym sektorem i powoduje spadek kapitalizacji banków europejskich;

5.2.2 zmniejszenie finansowania dla przedsiębiorstw i organów władz oraz podrożenie kredytów, zwłaszcza kredytów dla MŚP, które często uważane są za przedsiębiorstwa podwyższonego ryzyka, niezdolne do zapewnienia wystarczających zabezpieczeń lub współfinansowania;

5.2.3 możliwe ograniczenie kredytów długoterminowych wynikające z wdrożenia – od roku 2018 – wskaźnika stabilnego finansowania netto i wskaźnika dźwigni; sytuacja ta może negatywnie wpłynąć na finansowanie inwestycji w infrastrukturę;

5.2.4 obowiązek przeprowadzania lepszej oceny efektywności kapitałowej i lepszego zarządzania ryzykiem; banki muszą opracowywać prognozy sprzedaży oraz strategie rozwoju produktów i portfeli bankowych z perspektywy dochodowości i oceny zdolności absorpcji kapitału;

5.2.5 banki mogą być narażone na bardzo wysokie koszty związane z kontrolą i sprawozdawczością, aby zastosować się do nowych przepisów i spełnić wymagania krajowych i międzynarodowych organów nadzoru; wpłynie to na organizację banków i będzie oznaczać zmiany strukturalne;

5.2.6 akcja kredytowa będzie ograniczona w sektorach o preferencyjnych wagach ryzyka; dodatkowo wprowadzenie wskaźnika dźwigni może spowodować w długim okresie ograniczenie finansowania dla krajów, jednostek samorządowych lub innych sektorów, dla których do tej pory stosowana była preferencyjna waga ryzyka;

5.2.7 możliwe, że w rezultacie podrożenia kredytów część operacji zostanie przeniesiona do instytucji niepodlegających tym przepisom; sprzyja to instytucjom parabankowym, które udzielają osobom fizycznym pożyczek, często gotówkowych, na bardzo wysokie oprocentowanie i których działania nie podlegają tak ścisłej kontroli jak działania banków.

5.3 Nowe przepisy mają zastosowanie tak samo do wielkich jak do małych instytucji bankowych. Mogą okazać się nieodpowiednie w niektórych krajach, np. w nowych państwach członkowskich z Europy Środkowej i Wschodniej, w których stopy wzrostu utrzymują się na wysokim poziomie.

— W krajach tych nowe regulacje mogą ograniczyć inwestycje. Banki należą tam często do grup wielonarodowych, a akcjonariat krajowy ma charakter mniejszościowy. Spółki macierzyste mogą repatriować znaczną część kapitału swoich spółek zależnych, by zastosować się do przepisów na poziomie globalnym. Pozbawione środków spółki zależne ograniczą swój udział w finansowaniu lokalnej gospodarki. EKES przypomina, że swoboda przepływu kapitału została zagwarantowana na poziomie europejskim, podczas gdy kwestie bezpieczeństwa depozytów i wypłacalności banków należą do kompetencji organów krajowych.

5.4 Sytuacja na rynku kredytowym przedstawia się w sposób zróżnicowany w poszczególnych państwach członkowskich. W krajach, w których rynek ten nie jest wystarczająco dobrze rozwinięty, zbyt szybkie zwiększanie poziomu zadłużenia może doprowadzić do powstania bańki spekulacyjnej. Jeśli zasady ostrożnościowe zostaną wdrożone na poziomie europejskim, organy krajowe nie będą mogły interweniować wystarczająco szybko. Procesowi harmonizacji powinno koniecznie towarzyszyć wzmocnienie kompetencji Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego.

5.5 Należy także wziąć pod uwagę pewne specyficzne modele działalności bankowej, takie jak banki spółdzielcze, które stanowią zdrowy, autonomicznie funkcjonujący sektor. Reformy, której konieczność wynika z nowych przepisów, nie da się przeprowadzić bez okresu przejściowego. Banki spółdzielcze są istotnym elementem rozwoju lokalnego i działają w interesie swoich członków będących jednocześnie depozytariuszami i kredytobiorcami: MŚP, rolników, gmin i licznych innych podmiotów lokalnych.

5.6 Duże banki będą poszukiwać inwestycji cechujących się ograniczonym ryzykiem i przynoszących większe zyski; do tego dochodzą obawy przed wyższymi podatkami oraz straty związane z długiem państwowym w przypadku niektórych państw.

5.7 Proces konsolidacji prawdopodobnie ulegnie przyspieszeniu: kasy oszczędnościowe i banki spółdzielcze mogą liczyć na „autonomiczne” źródła finansowania, ale banki, które szukają środków na rynku, aby się refinansować, będą z konieczności łączyć się między sobą, co przyniesie negatywne skutki dla MŚP i konsumentów. Niektóre banki zostały przejęte, a następnie znów sprzedane po demontażu ich sieci lokalnej czy regionalnej. Koncentracja narodowych sektorów bankowych silnie dotknęła sektory banków spółdzielczych i wzajemnych towarzystw kredytowych oraz kasy oszczędnościowe.

5.8 Niższa rentowność banków, spowodowana między innymi większym kosztem finansowania, oraz bardziej restrykcyjne zasady dotyczące zarządzania płynnością mogą spowodować wzrost kosztów bankowych i oprocentowania lokat terminowych oraz rachunków osobistych klientów.

5.9 W związku z nowymi regulacjami banki przyspieszają restrukturyzację i wdrażanie nowych technologii (bankowość internetowa, wirtualne okienko, korzystanie ze smartfonów).

— Połączenie stosowania nowych technologii z dywersyfikacją produktów wprowadzanych do obrotu prowadzi do nasilenia procesu przekształcania sieci agencji poprzez rozszerzenie punktów obsługi, w których nie ma możliwości dokonywania operacji gotówkowych. Występuje tendencja, by agencje stawały się wyłącznie punktami doradztwa i sprzedaży produktów finansowych. Te nowe sposoby dokonywania przelewów i płatności wymagają zarazem większych zabezpieczeń w obliczu cyberataków, które stanowią zagrożenie dla operacji internetowych i operacji wykonywanych za pomocą telefonów komórkowych.

5.10 Przemiany w sferze kanałów dystrybucji doprowadzą w ostatecznym rozrachunku do uszczuplenia sieci agencji i redukcji zatrudnienia. Zastosowanie dyrektywy CRD IV pociągnie za sobą wzrost zatrudnienia w bankach na poziomie działów IT i zarządzania ryzykiem, kosztem innych obszarów działalności banków. Należy na wszystkich poziomach rozwinąć wysokiej jakości dialog społeczny na temat kwestii zatrudnienia i szkoleń, tak aby właściwie pokierować zachodzącymi przemianami.

6. Przyszły rozwój wydarzeń

6.1 Parlament Europejski przyjął zasadę podatku od transakcji finansowych, a Komisja bada możliwości jej wdrożenia; nie ma w tej sprawie konsensu między państwami członkowskimi, zaś władze amerykańskie są do tej idei nastawione negatywnie. Niska stawka przewidywanego podatku nie powinna stanowić niemożliwego do udźwignięcia obciążenia dla banków ani osłabiać konkurencyjności na rynku światowym. Jak EKES podkreślił w dwóch wcześniejszych opiniach⁽¹⁾, celem tego podatku jest zarazem zapewnienie nowych wpływów z opodatkowania, m.in. z myślą o finansowaniu pomocy rozwojowej, i zmiana zachowań banków z myślą o skoncentrowaniu się na finansowaniu gospodarki w średnim i długim okresie, zamiast na krótkookresowych działaniach spekulacyjnych.

⁽¹⁾ Por. opinię EKES-u z 29 marca 2012 r. w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Rady w sprawie wspólnego systemu podatku od transakcji finansowych i zmieniającej dyrektywę 2008/7/WE (Dz.U. C 181 z 21.06.2012, s. 55) oraz opinię EKES-u z 15 lipca 2010 r. w sprawie podatku od transakcji finansowych (opinia z inicjatywy własnej) z 2010 r. (Dz.U. C 44 z 11.2.2011, s. 81).

6.2 Z inicjatywy komisarza Barniera analizowana jest obecnie kwestia rozdziału między bankową działalnością detaliczną a bankową działalnością korporacyjną i inwestycyjną, co samo w sobie stanowi podważenie zasadności modelu banku uniwersalnego. W debacie rozważa się całkowitą separację, wyodrębnienie działalności banku inwestycyjnego lub zakazanie bankom inwestowania na własny rachunek. Pomysł ten budzi wątpliwości niektórych ekspertów, którzy twierdzą, że banki uniwersalne gwarantują głębokość i płynność rynków oraz lepsze finansowanie gospodarki.

6.3 W ostatnich trzech dziesięcioleciach scenariusz rozwoju świata finansów i sektora bankowego ulegał zmianom: otwarcie rynków doprowadziło do globalizacji finansów, co z kolei przyczyniło się do rozwoju rajów podatkowych i regulacyjnych oraz szybkiego wzrostu ich liczby. Większa konkurencja na poziomie światowym sprzyjała pojawianiu się nowych instytucji finansowych, produktów i usług.

6.4 Działalność dużych grup bankowych wykazała słabości i ograniczenia wzrostu wykraczającego poza możliwości prawidłowego zarządzania. Grupy te będą miały tendencję do zmniejszania skali działalności, by stawać się silniejszymi, przy czym wahania zysków będą mniej wyraźne, bardziej przewidywalne, nie będzie wygórowanych premii. Skoncentrują się one na swojej działalności podstawowej, takiej jak przyjmowanie depozytów i udzielanie kredytów, ograniczając inne usługi, a zarazem osłabią ekspansję na poziomie międzynarodowym

i skupią działalność na rynkach cechujących się większym wzrostem, co zmniejszy ich rentowność.

6.5 Dzięki nowym regulacjom zarządy banków będą ponosić jeszcze większą odpowiedzialność za przyznawanie premii i za praktyki dotyczące wynagrodzeń, przy czym działania te poddawane będą bardziej rygorystycznej kontroli.

6.6 Nadzór bankowy rozszerzony na wszelkiego rodzaju przedsiębiorstwa finansowe pozwoliłby kontrolować działalność instytucji parabankowych (np. równoległego systemu bankowego).

6.7 Należy wprowadzić wiążące przepisy regulujące dostęp do zawodu w sektorze bankowym, co umożliwiłoby dobór personelu, którego kompetencje będą mogły dać poczucie pewności klientom i inwestorom.

6.8 Kiedy zaprzestanie się udzielania pomocy państwa i pomocy międzynarodowej wynikającej z kryzysu finansowego, cały sektor z pewnością będzie ewoluował w zależności od koniunktury i zgodnie z rozwojem nowych technologii, a przede wszystkim w zależności od strategii właściwych każdemu dobrze zarządzanemu przedsiębiorstwu. Banki, pełniąc funkcję pożyczkodawcy dla gospodarki realnej, będą miały trudne zadanie zachowania wiarygodności, a zarazem będą musiały stawić czoła problemowi wyższych kosztów finansowania i mniejszej rentowności.

Bruksela, 12 lipca 2012 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON